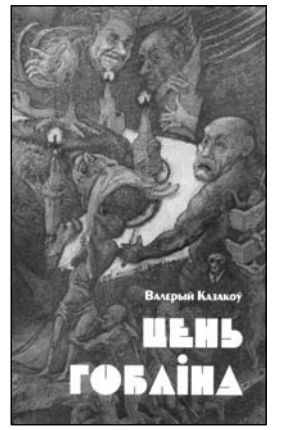

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» **Выпуск №25 (ліпень–жнівень)**
www.litbel.org Наклад 3000 асобнікаў

Анонс

Літаратурныя навіны і падзеі.....с. 2
Паэзія Сяргея Сыса.....с. 3
Урывак новай апавесці Алеся Рыбака.....с. 4–5
Вершы Міколы Трафімчука і Адама Шостака.....с. 6
«Дыскусія»: абмеркаванне кнігі Валерыя Казакова «Цень гобліна».....с. 7
а таксама іншыя кніжныя навінкі.....с. 8

► ГУЛЬНІ З КЛАСІКАМІ

«ПАЗЛЫ» НАШЫХ ЖЫЦЦЯЎ

Аляксандр ФЯДУТА

Калі пішаш уступны артыкул да тома выбраных твораў пісьменніка, узнікае заканамернае адчуванне, што стварэш канспект рамана. Скажам, біяграфія Фадзея Булгарына — цалкам падобна да авантурна-гістарычнага рамана. Тут ёсць і дзяцінства ў абхопленай касцюшкаўскім паўстаннем Беларусі, і малалецтва ў кадэцкім корпусе (білі там «паляка» Булгарына зусім як юнага героя іспанскай пікарэскі), служба ў войсках Напалеона, судовая цяжба ў сталіцы імперыі, а затым — скандальныя гады доўгага жыцця аўтара бэстсэлераў, рэдактара галоўнай афіцыйнай газеты, супрацоўніцтва з палітычнай паліцыяй — і смерць усім ненавіснага літаратурнага генерала, які здолеў дамагчыся ў жыцці ўсяго, акрамя добрага імя і пасмяротнай рэпутацыі.

Зусім іншая біяграфія ў Аляксея Карпюка. Гэта гісторыя жыцця праўдалюбца, змаганне за ўдасканаленне краіны вакол чалавека і чалавека ў гэтай краіне. У булгарынскім томе — «экспертныя цыдулкі» ў Ш аддзяленне імператарскай канцылярыі (тагачасны ідэалагічны «глаўк»), у томе Карпюка — палымяныя публічныя прамовы і іншая публіцыстыка. І канспект яго жыцця — вучоба ў даваеннай Вільні, вайна, уцёкі з канцлагера, партызаншчына, пасляваенны час — і дысідэнтства, час здабыткаў і стратаў, веры і расчараванняў. Гэта ўжо — сацыяльна-псіхалагічны раман.

З яшчэ адным аўтарам шматлікіх прадмоў мы неяк заспрачаліся: ці можа быць уступны артыкул да тома выбраных твораў жывого, на радасць для нас усіх, класіка аб'ёмам усяго толькі ў чатыры старонкі. Як жа школьны настаўнікі будуць распавядаць аб ім, калі ў іх распараджэнні толькі гэтыя чатыры старонкі? Эсэ — не біяграфія, меркаванне аўтара прадмовы,

— не аб'ектыўны матэрыял, на іх урок не пабудуеш.

— Разумееш, — сказаў мне, пакручваючы яхідны вусмасціты прадмоўшчык, — ёсць пісьменнікі з біяграфіяй, а ёсць — без біяграфіі. У нашым выпадку пісьменнік ёсць, а біяграфіі ў яго няма. Таму што якая ж у пісьменніка біяграфія, калі галоўны запіс у ёй — мірная служба ў дзяржаўным выдавецтве?

І я ўспомніў Ахматаву. Такую, якой я ўяўляў яе сабе пасля наведвання знакамітага Фантаннага дома ў Пецярбургу — палаца Шарамецьевых, у флігелі якога знаходзіцца сёння музей самай геніяльнай жанчыны Расіі.

Немаладая, поўная жанчына, у якой нішто ўжо, акрамя вачэй, не выдае тонкую гарбаносую прыгажуню з партрэта Натана Альтмана, захутаўшыся ў знакамітую «ложноклассическую шаль», слухае яна апавед малодшых сябровак, якія прыйшлі з суда над маладым зусім Іосіфам Бродскім. Далёка да «Лістоў рымскаму сябру», да «Восеньскага крыку каршака»... Нобелеўскай прэміі яшчэ ніхто не прадбачыць і не можа прадбачыць, а старая мудрая паэтка цяжка ўздыхае — ледзь ці не з горка іранічнай зайдраццю:

— Якую біяграфію рыхтуюць гэтаму рудому!

Сапраўды! Не будзь таго суда — якую біяграфію давалася б пісаць аўтарам прадмоў да выданняў Іосіфа Бродскага?

А вось іншы прыклад. Жыў у дзевятнацятым стагоддзі паэт — Уладзімір Бенедыктаў.

Вершы пісаў бурныя, якія карыталіся несумнеўным поспехам. Тургенеў успамінаў, як яны з маладым яшчэ тады Апалонам Грыгор'евым кінуліся ў кніжную краму Глазунова, купілі зборнік Бенедыктава і чатыры разы (!) яго прачыталі. Спадабалася. Адно збынтэжыла: Пушкін, кажучы, няўхваляльна адгукнуўся пра бенедыктаўскую паэзію. Але будучыя аўтары «Дваранскага гнязда» і «Цыганскай венгеркі» прачыталі кніжачку пяты раз і «зразумелі»: ах, пазайдросціў Аляксандр Сяргеевіч!

У Бенедыктава няма біяграфіі. Жыў чалавек, служыў чыноўнікам, папісваў вершыкі, выдаваў іх. Уся яго біяграфія — пераплаценне паслужнога спісу і крытычных артыкулаў: той пахваліў, той аблаяў... Сюжэт жыцця адсутнічае, як калі б жыцця і не было. Хоць, хутчэй за ўсё, жыццё было — бо ён таксама думаў, пакутаваў, хваляваўся, чытаючы крытычныя водгукі, верагодна, бегаў да сяброў і заліваў гора чарговым куфлем хмельнага пеністага напоя... Толькі лісты і дзённікі Уладзіміра Рыгоровіча не апублікаваныя, не даследаваныя, і аднавіць духоўную звалочыню яго цяжка, калі наогул магчыма.

І зусім іншае — Адам Міцкевіч. Гэта парадокс — але ўласна паэтычная творчасць самага геніяльнага польскага паэта скончылася вельмі рана. Не так рана, як творчасць Арцюра Рэмбо, — але да гэтаўскага веку пісаць вялікі сын Наваградскай зямлі не стаў. Практычна з вершамі

Міцкевіч развітаўся на другой траціне жыцця. Далей біяграфія чалавека працягваецца — бурная, супярэчлівая, — а паэт «памёр».

Паміж Бенедыктавым і Міцкевічам — прорва. Як паміж любым сярэднестатыстычным літаратарам і геніем. Але іх жыцці ўсёткі складаюцца па адных і тым жа законах з пазлаў, што маюць адну і тую ж канфігурацыю, — толькі малюнкi атрымліваюцца розныя. І калі гэтых пазлаў бракуе, то на карцінах утворацца плямы (не белыя, а шэрыя), якія ўсё роўна трэба нейкім чынам запаўняць. Інакш нашае ўяўленне аб жыцці паэта — а значыць, і аб сутнасці яго творчасці — будзе катастрафічна няпоўным.

Савецкі перыяд нашай літаратуры выразна падзяліў аўтараў на «паэтаў з біяграфіяй» і «паэтаў без біяграфіі». Прычым у розны час гэтыя катэгорыі, верагодна, варта разумець па-рознаму. Скажам, у эпоху позняга сацыялізму «біяграфіяй» быў якраз пералік дзяржаўных і літаратурных узнагарод: па гэтым прынтцыпе, скажам, у новае выданне «Вялікай расійскай энцыклапедыі» з беларускіх літаратараў XX стагоддзя патрапілі Колас, Купала і чамусьці Крапіва... А Максіма Багдановіча нашыя суседзі і браты нават не заўважылі. Аўтар адзінага зборніка — дзе ж яго разгледзіш?..

Адна з праблемаў нашай нацыянальнай і культурнай самасвадомасці якраз у тым і заключаецца, што практычна адсутнічае паўназначная нацыянальная біяграфістыка. Адсутнічае яе

навуковая падстава. Скажам, дагэтуль няма паўназначнага бібліяграфічнага даведніка па мемуарнай літаратуры. Бо ўласна беларускай мемуарыстыцы не так ужо і шмат гадоў — усяго каля ста дваццаці. Ёсць, праўда, расійскія і польскія мемуары, напісаныя выхадцамі з Беларусі. Але хто, акрамя Адама Мальдзіса, займаўся іх вывучэннем, класіфікацыяй, апісаннем? У эміграцыі — Лявон Юрэвіч. Не так ужо шмат паўназначных выданняў эпістальнага (калі не лічыць зборы твораў прызнаных класікаў). Колькі беларускіх дзеячаў культуры ганараваліся «летапісамі» і «хронікамі» жыцця і творчасці?

Цяпер рыхтуецца да выдання кніга Сяргея Шапрана пра Васіля Уладзіміравіча Быкава. Мне давалося мець зносіны з аўтарам гэтай фундаментальнай працы, калі ён толькі пачынаў працу з быкаўскай спадчынай. Не думаю, што мае меркаванне мела для Сяргея такое значэнне, як шматдзённыя кантакты з Ірынай Міхайлаўнай Быкавай, з Рыгорам Іванавічам Барадуліным або Генадзем Мікалаевічам Бураўкіным. Але я запытаў у яго:

— Дапамажыце мне, як чытачу, знайсці адказ на галоўнае пытанне. Чаму Быкаў не адмовіўся ні ад адной са сваіх узнагарод — у той момант, калі яму іх уручалі? Чаму ён выконваў загады цензораў партыйных і дзяржаўных? І ў які момант паспяхова савецкі пісьменнік ператварыўся ў постсавецкага нон-канфарміста?

Мне здаецца, спадару Сяргею атрымалася ў кнізе адказаць на гэтыя пытанні. Адказаць ветліва, не хаваючы і не перабольшваючы нічога, абапіраючыся на дакументы. Ён даследуе біяграфію Васіля Быкава як гісторыю сталай унутранай працы — і гісторыю чалавека, усведамляючага галоўнае: яго задача — пісаць і публікавацца. Казаць людзям праўду пра час, у якім яму давалося жыць. Але гэта падаецца не з лабавых кампліментарных слоў аўтара кнігі, а з прыведзеных ім дакументаў і сведчанняў сучаснікаў.

Менавіта гэта ператварае напісаную Сяргеем Шапранам біяграфію Быкава не ў дзіцячы малюнак, складзены з пазлаў, а ў гіганцкі вітраж — які таксама складаецца з кавалачкаў, але ўсёткі ўяўляе сабой твор мастацтва.

Засталося дакачацца з'яўлення новых біяграфій. Баюся толькі, што вітраж атрымаецца не ва ўсякага майстра. Са «складальнікамі пазлаў» у нас прасцей.

▶ КРАЙ

ДЗЕНЬ ПАМЯЦІ КАРАТКЕВІЧА

25 ліпеня споўнілася 24 гады з дня смерці выдатнага беларускага празаіка, чалавека шырокай і шчырай душы Уладзіміра Караткевіча.

Караткевіч — аўтар славурых раманаў «Каласы пад сярпом тваім» (1968), «Хрыстос прыязміўся ў Гародні», апавесцяў «Дзікае паляванне караля Стаха», «Чорны замак

Альшанскі», многіх кніг паэзіі, перакладаў, нарысаў, эсэ...

На Маскоўскіх (Усходніх) могілках у гэты дзень сабраліся літаратары, аматары ягонай творчасці, журналісты, чытачы. Былі ўскладзены кветкі і гучалі ягоныя вершы. Актыўная беларуская моладзь, для якой Караткевіч быў і застаецца сімвалам любові да Бацькаўшчыны, да беларускай мовы, правяла Дзень памяці Уладзіміра Караткевіча.

С.С.

УШАНАВАЛІ ПАМЯЦЬ ЛАРЫСЫ ГЕНІЮШ

Прыхільнікі таленту слаўтаў паэтэсы, прадстаўнікі грамадскай супольнасці, палітычных партый і Чэшскай амбасады сталі ўдзельнікамі традыцыйнага мерапрыемства, прысвечанага чалавеку, творчасць якога фактычна забароненая ўладамі Беларусі. Урачыстасці пачаліся з набажэнства ў Зэльвенскай царкве. Святар айцец Аляксандар цытаваў вершы Ларысы Геніюш і выказаў спадзяванні на тое, што творчасць знакамітай паэткі стане прызнаным агульнанацыянальным здабыткам.

Памочнік пасла Чэшскай Рэспублікі Герман Хромы ад імя свайго народа папрасіў прабачэння за тое, што ў гэты час чэшскія камуністы выдалі Ларысу Геніюш саветкім уладам. Менавіта з тых часоў, на думку дыпламата, пача-

лася трагедыя чалавечых лёсаў усёй усходняй Еўропы.

У межах правядзення ўрачыстасцей адбылася прэзентацыя першай кнігі прозы паэткі Дануты Бічэль «Хадзі на мой голас», арганізаваная гарадзенскім рухам «За свабоду». Прэзентацыя адмыслова была прымеркаваная да ўгодкаў Ларысы Геніюш, бо менавіта яе Данута Бічэль называе сваёй духоўнай маці.

Аздобілі прэзентацыю добрай музыкай і сэнсоўнымі песнямі Зьміцер Бартосік, Вольга Цярэшчанка і Зміцер Сідаровіч, якія зладзілі невялікі канцэрт для прысутных.

Паводле Радые Рацыя

«ПАРАДАК СЛОВАЎ» ТРЭБА ПЕРАНЕСЦІ?

Завяршыўся трэці Міжнародны фестываль сучаснай паэзіі «Парадак словаў», што курсіруе паміж дзвюма пляцоўкамі старога Менску ды фальваркам Мінску цяперашняга.

Вечарыну беларускіх, украінскіх ды расійскіх аўтараў адкрыў Андрэй Хадановіч, які парадаваў нас (прычым, ПАРАДаваў у прамым сэнсе!) пераважна новымі тэкстамі, сярод якіх «замаскіраваў колькі тэкстаў, агучаных раней...»

«Бонусам» абвясцілі беларускую паэтку, якая прыехала да нас з ЗША, «тоненькую, як твае вейкі», Вальжыну Морт (на фота).

Чаму бонусам? Бо пазначаны ў праграме паэт Алесь Разанаў не змог прыехаць, а сустрэча з бардам Віктарам Шалкевічам перанеслася на наступны фестывальны дзень. Вальжына адразу прызналася: «Так даўно не чытала дома, што нібыта ў першы раз...» Але пачувалася Вальжына ўпэўнена на беларускай сцэне, ды й глядачы цёпла сустрэкалі знаную сяброўку «Шмэрцверку»...

Дуэт Віктар Жыбуль — Вера Бурлак (Джэці) выступаў не разам і нават не запар. Але гэта не замінала глядачам упэўніцца, што, як адзначыў вядоўца Ягор Бабій, «муж і жана — адна сатана». У найлепшым сэнсе гэтых словаў. Не дарэмна Віктар і Вера — аўтары кніжачкі вершаў «Забі ў сабе Сакрата!», што выйшла ў гэтым годзе. Сваімі яркімі, эмацыйнымі выступамі паэты не толькі забіваюць у нас Сакрата, але й цалкам праганяюць стомленасць і сум...

Па выніках першага беларускага слэму менавіта сямейная пара Віктар Жыбуль-Джэці занялі першае й другое месца адпаведна.

Другі дзень фестывалю адкрыў яшчэ адзін абыяцаны «бонус» — Віктар Шалкевіч. Бард найперш адзначыў: «Я не разумею, чаму я тут. Таксама я не разумею, чаму тут зубр беларускай літаратуры Валодзя Арлоў, сярод такіх маладых людзей. Як казаў адзін мой знаёмы святар:

што мне з таго? прыйду адзін, адспяваю сам сабе імшу, памажу сябе елеем... і яму надакучыла, бо ніхто да яго не прыходзіў. Я б параіў арганізатарам на наступны раз зрабіць фестываль 31 снежня ў 10 гадзінаў вечара... Братцы, трэба ж ладзіць фестываль, калі студэнтаў у горадзе шмат. А што ж тут рабіць? Ясна — галачка». Да таго ж, Віктара чамусь залічылі да паэтаў, якім ён сябе ніколі не лічыў, ды й у спісе беларускіх бардаў ягонага імя няма... «Зараз я вам адпомшчу!» — прыгразіў Віктар ды агучыў радые-п'есу «Хадакі», драму з жыцця музычнага асяроддзя.

Уладзімер Арлоў першай справай запрасіў на пустыючы першыя шэрагі дзяўчат, якія цясніліся ў дзвярах залі. Яны падыйшлі бліжэй пасаромеліся, затое ганаровае месца на першым шэрагу заняў паэт Леанід Дранько-Майсюк. Уладзімер Арлоў працягаў некалькі верлібраў.

У межах другога фестывальнага дня былі прэзентаваныя кніга паэзіі Тацяны Нілавай «Готыка тонкіх падманаў» ды зборнік вершаў Арцэма Кавалеўскага «Адаленасць і адданасць», які акрамя паэзіі ўтрымлівае лірыч-

ную прозу. Калі Тацяна святкуе выхад сваёй дэбютнай кніжкі, то Арцэма можна павіншаваць з другой кнігай паэзіі (першая — «АдмыСЛОВЫя гульні»).

Ася Паплаўская (UFF-BY)

АЎТАРСКАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА НА ЛІТРАДЫЁ

У інтэрнэце пачало вяшчанне «Літаратурнае радые». Колькасць запісаў і аўтараў увесь час павялічваецца.

На сёння ў плэйлісце літаратары-сучаснікі Андрэй Адамовіч, Валянцін Акудовіч, Анка Упала, Яраслава Ананка, Юля Арцэмава, Сяргей Балахонаў, Рыгор Барадулін, Генадзь Бурайкін, Вера Бурлак, Пятро Васючэнка, Лявон Вольскі, Адам Глэбус, Кірыл Дубоўскі, Віктар Жыбуль, Уладзь Лянкевіч, Наста Манцэвіч, Сяргук Мядзведзеў, Андрэй Пакроўскі, Віталь Рыжкоў, Уладзімір Сьцяпан, Васіль Сёмуха, Андрэй Хадановіч ды іншыя.

Фармат вяшчання — беларуская літаратура, агучаная самімі аўтарамі. Літаратары розных узростаў, моў ды аўтарытэтнасцяў гучаць уперамешку, з секунднаю паўзай. «Выканаўцам» з салідным запасам «трэкаў» змайстраваны асобныя старонкі, творы адкуль можна запускаць адным клікам.

Дзякуючы інфармацыйным тэхналогіям беларуская літаратура ажыла й сталася нясконцай у рэальным часе.

Паводле «Нашай нівы»

ЛІТЗАМЕЖЖА

БІБЛІЯТЭКА КАНГРЭСУ ЗША
АБРАЛА НОВАГА ПАЭТА-
ЛАЎРЭАТА

Шаснаццатым паэтам-лаўрэатам Бібліятэкі кангрэсу ЗША стала 63-гадовая Кей Раян з Каліфорніі. Яе лаканічную лірыку неаднаразова параўноўвалі з вершамі Эмілі Дыкінсан і Роберта Фроста. Ганаровая пасада паэта-лаўрэата дасць Раян фінансавую падтрымку ў памеры 35 тысяч даляраў, сродкі на вандраванні і магчымасць працаваць у Вашынгтоне, паведаміла газета The Guardian.

З 1983 года Раян апублікавала шэсць зборнікаў вершаў. Апошні з іх выйшаў у 2005 годзе. Калі яна тлумачыць свой спосаб пісаць вершы, то кажа, што «сціскае матэрыял, пакуль ён не ўзарвецца».

Кей Раян раней становілася лаўрэаткай прэстыжных паэтычных узнагарод, ў 1994 годзе, напрыклад, атрымала прэмію Рут Лілі за ўнёсак у паэзію: гэта адна з самых грашовых літаратурных узнагарод, яна складае 100 тысяч даляраў.

Паводле Lenta.ru

ЗА «БУКЕРА» ПАСПРАЧАЮЦА
РАМАНЫ З АЎСТРАЛІІ, БРЫТАНІІ,
ІНДЫІ, ІРЛАНДЫІ, ПАКІСТАНУ

29 ліпеня на сайце The Man Booker Prize быў апублікаваны доўгі спіс прэтэндэнтаў на літаратурную прэмію «Букер» за 2008 год. Журы ў складзе пяці суддзяў адабрала з 112 намінантаў 13 кніг, якія звычайна называюць «тузінам Букера». У спіс патрапілі два аўтары, якія раней ужо атрымлівалі «Букера», і пяць дэбютантаў. Журы прэміі працягнула тэндэнцыю на захвочванне маладых аўтараў. Журы не абмяжоўвалася еўрапейскімі пісьменнікамі: акрамя брытанскіх і ірландскіх раманаў у спіс таксама патрапілі творы пісьменнікаў з Аўстраліі, Індыі і Пакістану.

Паводле Naviny.by

11 (3)

ПАЭЗІЯ

Сяржук СЫС

Стрэлы і словы

***

«Гэта лёс. Ці такога жадала?
Што ж, заплач. Твой каханы — паэт!»
Ул. Кавалёў.

Ня крылаў і волі,
Ня хлеба ды солі,
Ня жменю манет...
Я даў табе болей —
Магчымасьць ніколі,
Паверыш — ніколі
Ня ведаць мяне.

Тваім было цела,
Ты болей хацела —
Злавіць на мане.
Нахабна і сьмела
У вочы глядзела,
У жорсткае «не».

Узважвала словы
На шалых адмовы,
Шукала прыкмет
У сховах размовы
Нікчэмнай паловы
Ды ісьціны сьлед.

У кволых далоньках
Нібы абалонку
Трымала сакрэт...
Ня ведала толькі:
Пад скураю тонкай
Хаваўся паэт.

Здаюся бяз бою...
Няхай слодыч болю
Цябе абміне.
Так лепей — даволі,
Так трэба — ніколі,
Ніколі, ніколі
Ня ведай мяне.

Касьцёл

На правым плячы векавога крыжа,
Дзе зубы гнілыя ішэрыць іржа,
Драмае крумкач альбо грак...
Такі ж пракаветны, як гэты касьцёл,
Які каранямі заглыбіўся ў дол,
Нібыта бяскрыдлы вятрак.

Сядзіць на крыжы і глядзіць з вышыні
На тых, каго птушкі назвалі людзьмі,
Якія ня ўцямаць ніяк,
Што ўстыла вась так, нібы пільная сьмерць,
Глядзець зверху ўніз на быцьця кругаверць,
Хоць ты і крумкач альбо грак.

Сьсівеў мудры птах на крыжы пакрысе,
А побач людзей Нешта ўдалеч нясе,
Што людзі назвалі жьсыцьцём...
Аднак надараюцца сьветлыя дні,
Тады ненадоўга сьціхаюць яны,
Іх праглынае касьцёл,
Спрадвек ягоны касьцёл.

***

Рыбіна-гарэза
пляжыць хвалі цела,
вольна раскашуе
ў бездані рачной,
то хвастом — аж пырскі! —
прабліскача сьмела,
то імкліва кінецца
ў кручу галавой.
У вадзе крышталнай
жвір на дне здаецца
сьмелай ганарліўцы
срэбным мургазом.
Аніхто ня трэба
ледзяному сэрку,
толькі б супраць плыні
піць жьсыцьцё набгом.
Не дражні, бліскучка,
долю сваю злую,
не паказвай сонцу
шэры плаўнічок,

бо аднойчы ранкам
і цябе ўпалюе
востры і цярплівы
рыбака кручок.

Ляўконіі

Вар'яцею ад паху ляўконіі,
Ці ляўкой, як казалі яна,
Вар'яцею, што не пазвоніць, —
Тэлефон мой забіла сьцяна.

А імёны — крыж-накрыж алоўкам,
Хай гарыць усё сінім агнём,
Акрамя апошняй сяброўкі —
Глыбіні за разбітым вакном.

Там, унізе, сапраўдная цнота,
Там такі абсалютны спакой,
Што ня можна не стаць пілотам,
Каб ляцець да духмяных ляўкой.

Ёсьць вакно і паверх дзевяты,
Дзе цяпер стане меней турбот —
Я сабе дазваляю сьвята
І загадваю целу: «На ўзьлёт!»

Дражніць дзіўны водар ляўконіі,
Ці ляўкой, як казалі яна...
Я вярнуся да іх сягонья,
Адарваўшы сьябе ад вакна.

***

Драмае над Траецкім дзяўчынкі-аблачынкі,
Пакуль яшчэ такое бязгрэшнае дзіцё!
Пушыньцы невядомы ні сьлёзы, ні хмурьнікі,
І з горадам сасьмяглым струменнае
зьліцьцё.

А ейны цень — блізьнятка,
на Сьвіслачы сплывае,
На хвалях, як далоньках, пагойдваецца ледзь,
Як тая, што ў нябёсах і крышку не такая,
Карціць ёй дыямантам на сонцы зіхаецца.

Паветра ў жменю сьцятае
ад раўнавагі крохкай,
Ды ўжо цішком крадзеца Нямігаю пастух.
І вась падзьмула вуліцай у вокны,
дрэвы, лёгкія,
І аблачынкі зрушыла на свой
жьсыцьцёвы круг.

А з ёю віртуалка, распырскваючы промні,
Павольна расьсярушылася
ў сьвіслацкай вадзе...
А я пасьплю ў Траецкім
і сярод п'яных мрой мне
Падушкай аблачынкі паслужыць
хоць на дзень.

***

Не вяртаюцца стрэлы і словы...
А каханыя намі жанчыны
Спакаваны і складзены ў сховах
Пад пячаткай гадоў хуткаплынных...
Там для кожнай свая паліца,
Свой надзел перажытага раю,
Ды адзінай табе не ляжыцца:
Ты сваюліш, а я адчуваю,
Як зьнікае сьвятло нечакана,
Каб зь нябыту вярнуць на імгненьне
Сонца шал, што на сэраэкрane
Ажыўляе ічасьлівыя цені.
Не загана на кінаплёнцы,
Што спынілася — і ні ў якую:
На сваіх даланях, нібы сонца,
Я трымаю цябе, залатую.

Срэбны ланцужок

Па лязе нажа хадзіў, раніўся нямала,
Адоўкаўся ў скронях зацяжны прыжок...
І заўжды пад сэрацам біла, пульсавала:
«Не парвіся толькі, срэбны ланцужок!»

Дабрыні ня зычыў анідзе ніхто мне —
Хоць бы на панюх які, хоць які шматок,

А вась жьсў, ня згінюў, жьсў, таму, што помніў:
«Не парвіся толькі, срэбны ланцужок!»

Некалі казалі мудра парадзіха,
Што калі ёсьць крыжык, будзе і бажок.
Хто яго чапляў мне, той нашэптаў ціха:
«Не парвіся толькі, срэбны ланцужок!»

Дробныя, што мак той, успаміны-звёны
Змацавалі вечнасьці дадзены зарок:
Ты — мой бог адзіны, а са мной да скону
Нітка-павуцінка — срэбны ланцужок.

***

Навучы мяне не заўважаць
Асьляпляльны водбліск нажа,
Тупат п'яных начных гарыл
У глухім і бязлюдным двары,
Стому рук на вялікай вадзе,
Ядавітыя кліны людзей...

Навучы мяне, як зьберагчы
Асалоуду бясконцай начы,
Тонкі пах старадаўніх прасьцін,
Узаемных надзей напамін,
Словы, што разьляцяцца, як дым,
Як туман ад вялікай вады...

***

Белай сукенкай,
што ўчора прыемна быў
зьдзіўлены я,
сакуры цёплую бель
нагадала ты мне
мімаволі.
Ведаеш,
недзе праз некалькі дзён
у далёкіх-далёкіх краях
замець цнатлівага
будзе ізноў чараваць,
баляваць
і сваволіць.

***

Не кранай...
не кранай...
не кранай...
Увесь вечар енчаць арэлі
Іх рыпеньне, зважай-не зважай,
У маім пасялілася цэле.

І дзярэ...
і дзярэ...
і дзярэ...
Гэты рыт мае нэрвы памалу...
Гэта што, пакараньне за грэх?
Ці звычайная стома металу?

Парасон

Дождж-нахаба схапіў за грудкі
Млявы горад хлэсткай рукой,
Мкнуцца шумныя раўчкі
Стаць ракой.

Тратуар — што лядашчы паром,
Заскрыпіць і вось-вось паплыве
Над майданам, а там, за вуглом —
Па траве.

Лупіць дождж і наўскос, і наўзмах,
Што там графіка Пікасо!
Толькі мой не скараецца сьцяг —
Парасон.

***

Несуцьяшальна і нястрымна
Губляе свечка тонкі дым,
Цяпло ўцякае ад каміна,
Ад нас — гады.

Хвіліна гіне за хвілінай
У пырках часу залатых...
А недзе блізка той прыпынак,
Дзе сьвідзеш ты.

Успыхнуць чырваньню рабіны
І зьледзяніць твой скон зіма,
З палёгкай выпрамяцца сьпіны:
Цябе — няма.

Але жьсыцьцё на тым не згіне,
Бо Творцы мудрага рука
З падатлівае зьлепціць гліны
Твой дублікат.

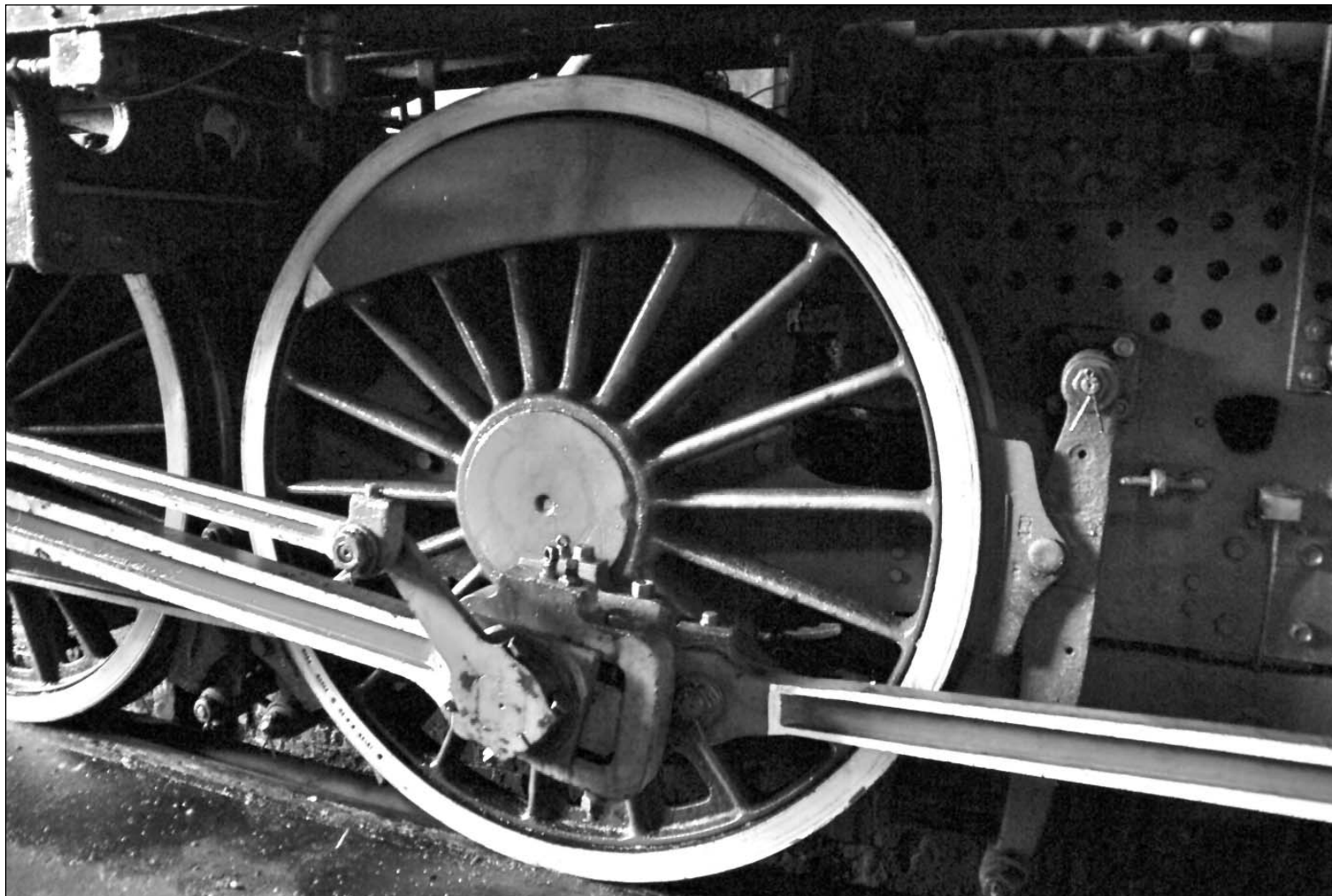
***

Схаваныя між слоў,
Сярод падзей цунамі,
Гадамі пераблытваючы час,
Легенды часам
паміраюць разам з намі,
Каб потым жьсўць,
але, на жаль, бяз нас...

***

Трухлявы ітакетнік,
Дзядоўнік збуцьвелы,
Лянівья куры грабуць азярод...
Учора сюды я прынёс сваё цела,
Загіблае цела бяз скуры і цнот.
Каростай пабраныя,
Гнояцца раны —
Відовішча не для дасьціпных вачэй.
А тут, на радзінных
Крапіўных палянах
Целу прапашчаму крыху лягчэй.
Сьцюдзёньня росы
Ды водар палынны,
Ды шэпты глухія таполяў старых
Раны загояць,
Выпрамяць сьпіну
Вернуць ранейшыя зрок мне і слых.
Зробіцца цела бліскучым медалем,
Прагнуць яму нескаронных вяршынь.
Толькі шкада,
Што ня можна ў шпіталі
Гэтакім
Лекі знайсці для душы.

— Ігнатка-а-а, — раптам вырвалася ў яе з грудзей распачнае, — адпусці ты яго. Хай Бог яго пакарае, калі і праўда ён кепскае што ўчыніў сыну. Але ж не такі падатлівы наш Ромка, сыночак наш любі.

Ігнат, узгарачаны схваткай, бы і не чуў жончынага галашэння. Ён ужо добра ўсеў на спітага, і хоць сэрца разрываўся ад натугі, а ў грудзях не хапала паветра, пальцамі ўсё ж стараўся дацягнуцца да яго няголенай шыі, ціскануць на кадык. Сіпаты хаўкаў адно і як мага шпарчэй малаціў рукамі і нагамі, жадаючы перавярнуцца. Пакуль што гэта яму не ўдавалася. Ён аніяк не разлічваў, што гаспадар праявіць такі спрыт і сілу і мядзведзем наваліцца на яго. Цяпер бы ў помач Веньку, якога пакінуў ля брамы пільнаваць, каб папярэдзіць, калі што будзе пагражаць ім. Праўда, на напарніка ён не надта разлічваў, бо той, хапіўшы лішку прыпаснай у дарогу нейкай дужа пяхучай гары, ледзьве стаяў на нагах і не мог варочаць языком. Цяпер вась аднаму выкручвайся. «Мне толькі б вінтоўку...»

Ігнат, хоць жонка істэрычна малёгала не браць на душу грэх, выпусціць злыдня, недзе краем свядомасці разумеў, што, акрамя як задушыць гада, іншага выйсця ў яго няма. Той, калі ўжо прызнаўся ў злачынстве над сынам і прыйшоў рабаваць бацькоў, наўрад ці пакіне іх у жывых. Жонка, відаць, не падумала пра гэта. Праўда, на імгненне ў яго зноў мільганула ў галаве думка, што мо іх разыгрывае гэты нягоднік, невядома чаго хоча дамагчыся. Але сказаць у вочы бацькам такое?..

Трохі паслабіўшы свой імпэт, Ігнат не змедзіў, калі сіпаты дацягнуўся левай вольнай рукой да прыклада. У тое ж імгненне адчуў, як штось секанула па галаве, ажно з вачэй пасыпаліся іскры, затуманілі свядомасць. Ганна нема ўскрыкнула, памкнулася выхапіць з рукі бандзюгі вінтоўку, але той хуценька ўсхапіўся на ногі і ўда-

рам тулава зваліў жанчыну пад стол. Ігнат, лежачы на падлозе, трохі ачوماўся і недаўменна лыпаў вачыма. А як дайшло, што сталася, квала застагнаў і папрасіў:

— Дабівай, гад, хутчэй. І яе, і мяне. Калі і праўда пазбавіў жыцця Ромку, то й наша жытка страціла сэнс.

Сіпаты пнуў яго валёнкам пад дых, здзекліва працадзіў скрозь зубы:

— Здыхай шчэ рана. Пакажаш, дзе боты схаваў, то разыдземся, як у моры караблі. Ты мяне не знаеш, я цябе. Панятна? А не, дак рэзаць буду на кавалкі. Спачатку яе, — кінуў у бок амаль нерухомай жонкі, — апасля цябе. Панятна алі не?

— Што ты вырадак, якіх свет белы не бачыў, гэта мне добра панятна, — азваўся, ужо гатовы на ўсё, нават самае горшае, Ігнат. — Якая толькі матка цябе нарадзіла, пусціла ў людзі. А пра хромавікі забудзь. Няма ў мяне іх. Паліцаі вынохалі і забралі.

— Зноў брэшаш. Я точна ведаю, што яны ў цябе схаваны, і неча на каго-та спісваць. Аддасі палюбоўна, жыць будзіца, а не — піняй на сібе. І паспяшайся, бо нам ішчэ далёка цэгціся назад.

Ганна застагнала, як магла павярнула спакутаваны твар да мужа. Які ні быў цямыны водсвет газоўкі, ён усё ж змедзіў, як яна мыляе губамі, штось ціха, каб не дайшло да вушэй іхняга ката, хоча сказаць. За доўгія гады сумеснага жыцця Ігнат навучыўся па жончыным твары чытаць кожны яе капрыз, кожнае яе жаданне, мальбу, а зараз не працівіцца нягодніку, пайсці адкапаць і аддаць тыя хромавікі. Хай ён імі падавіцца. Кара і яго знойдзе.

Ігнату было шкада жонку. Усяго ў іхнім сямейным побыце хапала. Былі і павага, клопат, не абыходзілася часам без сварак і згрызотаў. Неяк нават з-за дробязяў распачалі бойку: яна ў яго шпульнула з-пад рукі макатру, у якой збіралася ціснуць таўкачом ільняное семя. Макатра — Ганна сама гэтага

не чакала — трапіла яму акурат у лоб, набіла цёмна-сінюю шышку. Ён, церпячы пякельны боль, матлянуўся да стала, хапіў жонку за каршэнь, маючы намер некалькі разоў тыцнуць яе галавой у сталешніцу, каб таксама памацала гузак. Але жонка неяк спрытна вылузлася з яго чэпкіх рук і замест таго, каб уцячы куды далей ад гневу, раптам абхапіла мужа за шыю, прыціснулася сваім гарачым целам да ягонага, хапатыліва пачала цалаваць у губы, лоб, лізаць языком гузак на ім. Праз хвіліну, разгарачаныя, яны кінуліся на неразасланы ложак, задыхнуліся ў любоўным шале. Гэтак, ведаючы тэмпермент мужа, ад якога і сама ажно млела, яна згладжвала любыя вострыя вуглы, па-свойму моцна кахала, гэтак жа, як і ён яе. Яны жылі хоць і трудна, але верылі, што ўсё ліхое мінецца. Вось ужо пасталеў сын, іх адзіны, такі жаданы Ромачка (хацелі яшчэ каго з дзяцей, асабліва дзяўчынку, аднак пасля адной нескладанай, але досыць няўдалай аперацыі па жаночай лініі, Ганна з сумам дазналася, што ёй нельга быць цяжарнай) хутка мо прывядзе ў хату нявестку, якая заменіць ім дачку. Усё, поўна, гэтак і сталася б, каб не вайна, гэтая нечуваная крывавае калатнеча. Божа міласэрны, здэцца, увесь свет уз'юшыўся, стаў на дыбкі. Забівалі, палілі жыўцом, рабавалі і вешалі не толькі чужынцы, заваёўнікі, але і свае нехрысці і ліхаімцы, якія невядома скуль павыпаўзалі, далі волю сваім самым паганым інстынктам. Ганна няўцешна гаравала, што яе чалавека, гаспадара на другі ж дзень вайны змабілізавалі. Як паехаў раненька, ледзьве свет, у ваенкават, так і не вярнуўся нават развітацца ні з ёй, ні з сынам. Гэтак было і з многімі іншымі мужчынамі сяла. Пайшла погаласка, што калону машыны, у якіх везлі пад Воршу новае папаўненне няўмекаў-салдат, размялі ў пыл і пух нямецкія бамбавозы. Многія жанкі, хто паверыў у гэта, няўцешна га-

ласілі і рвалі на сабе валасы. Ганна таксама кожную хвіліну плакала, але дарослы сын як мог суцяшаў матку, угаворваў не надта верыць чуткам. Мо ўсё абыдзеца, немцаў хутка — ведама, гэтка сіла ў Саветаў — ушчэнт разгромяць, і бацька шчэ героем вернецца ў вёску, і яны будуць ім ганарыцца.

Ён і праўда праз паўмесяца вярнуўся — страшны, схуднелы, адны дэрбы тырчаць, вочы ўпалыя, без адзінай жывінкі. Ён з тыдзень адлежваўся, нічога не гаварыў, адно ноччу жажліва скрыгатаў зубамі і голасна ўскрыкваў. Калі трохі дайшоў да сябе, разгаварыўся і аднойчы сказаў сваім хатнім: «Брахаці, брахаці пра нашу моцу, а дзе яна? Нас, бязбройных, гналі на ражон, а самі нічога не ўмелі. Многія драпалі, ратавалі сваю скуру. Не трапіўся нам талковы камандзір, які б з нас, акружэнцаў, арганізаваў якую сілу. Вось і разбегліся ўсе хто куды мог. Можа ж немцы не будуць чапаць, хто застаўся на сваёй гаспадарцы».

Яна, Ганна, была бясконца рада, што муж, хоць і зацята замкнуўся ў сабе, быў побач, у сям'і, і апантана ўпрогся ў работу. Сын, праўда, таксама замкнуўся, але з іншай прычыны: яму, як заўзятаму камсамольцу і нядаўняму актывісту, было нібыта трохі брыдка, што бацька апынуўся ў ліку ўцекачоў з арміі, хоць у душы радаваўся бачыць яго жывым. Аднак сам, калі ў іх мясцовасці з'явіліся першыя партызаны, цвёрда вырашыў ісці ў лес, узяць у рукі зброю. Ніхто і нішто яго ад гэтага намеру не адгаворыць...

Лежачы на падлозе, Ганна пракручвала ў памяці найбольш яркія старонкі свайго і сумеснага з мужам жыцця. Гэтак, мусіць, бывае з кожным у хвіліну смяртэльнай небяспекі. Тады любая дробязь набывае асаблівы сэнс і значэнне, і прыходзіць здзіўленне, што так мала цаніліся гэтыя дробязі, як імкненне своечасова падбегчы і перахапіць цяжкі кош бульбы, апярэдзіць і самому прынесці са студні вядро

вады ці бярэма дроў, альбо нават пры людзях, быццам няўзнак, дужай і гарачай сваёй далоняй дакрануцца да пляча. Можна было не гаварыць, дзе трэба і не трэба слова «люблю» (ды ён, Ігнат, быў чамусьці скупы на гэтыя словы), але яна і без іх усёй сваёй жаночай існасцю адчувала мужаву закаханасць і нязмушана, са шчаслівым трапятаннем душы плаціла яму тым жа...

Стракаты калейдаскоп, які Ганна пакутліва пракручвала ў цяжкай ад удару вобземе галаве, абарваў раз'юшаны вокрык спітага:

— До валяцца, бы тая падла, — ён з усяго маху правай нагі пнуў распластанага Ігната ў бок. — Я не буду доўга паўтараць, што нам некалі з вамі валаводзіцца. Пакажы адно хованку, а тады...

Ігната гэты цяжкі ўдар, ад якога сцяла дыханне, усё ж змусіў больш цвяроза ацаніць іхняе з жонкай становішча. Ён ужо дакладна ведаў, што начныя налётчыкі жывымі іх не пакінуць, нават калі і трапяць ім у рукі жаданыя хромавікі. Можна, чапляючыся за саломінку, паспрабаваць зноў якнебудзь вывернуцца, ашукаць іх пільнасць, бо лезці на ражон з голымі рукамі да гэтага, хоць і не надта дужага, але спрытнага бандзюка, калі ён яшчэ мёртвай хваткай ашчаперыў прыклад зараджанай вінтоўкі, было б недаравальнай памылкай. Клікаць жа каго на помач таксама не выпадала: хто з суседзяў у гэткую поўнач, зачыніўшыся на ўсе засовы і бачачы сёмыя сны, пачуе іхні распачны крык? А каб і пачуў, то, баючыся за сябе, ці высунуў бы нос са свае бярлогі? Гэта не ў летнюю пару і не ў часе вайны.

Заставалася адно: пад дулам ісці ў апусцелы хлёў, шукаць лапату і лом, адкідаць зляжалы снег на месцы хованкі, пасля дзяткі скамянелую ад маразоў зямлю, пакуль жалеца не заскрыгоча аб жалеза. Вядома, у начной цішы гэтая работа будзе дужа грывотнай. Але хай-хай. Ён, Ігнат, калі на тое пайшло, як мага гучней будзе рабіць сваю справу. Раптам хто ўчыне незвычайную валтузную непадалёк, запаліць ліхтар і выйдзе на ганак. Адчуўшы штось нядобрае — крадзе са склепа ці хлява, — падыме лямант на ўсю вуліцу. Тады ўжо бандзюкам нічога не застанеца, яго адмовіцца ад свае чорнай задумы і падацца ў лес. А калі ніхто не ўчыне і не выйдзе? Ускае ж можа быць. Тады трэба шукаць іншы шанец. Уцячы ад дваіх узброеных ніяк не выпадзе, ды і жонку на іхні здзек не кінеш. Трэба рашыцца на крайняе: чымнебудзь адцягнуць увагу канваіра, лапатай ці лома аглушыць яго і забраць у свае рукі зброю. Напарнік спітага, застаўшыся без падтрымкі, наўрад ці пачне на вуліцы страляніну.

— Добра, пакажу, — нарэшце расшчаміў губы Ігнат. — Але трэба капачь умёрзлую зямлю. Там, у агародзе, хованка.

Бандзюк, падумаўшы хвіліну, згладзіўся:

— Тады шавяліся. — І ўжо да жанчыны: — А ты ляжы і не пікні. Зараз з тваім выйдзем, а замест сябе паклічу маладога і дужа гарачага, — ён рагатнуў, але гэты рогат разбіўся аб сцяну зацятага і трывожнага маўчання...

ПАЭЗІЯ

14 (6)

Мікола ТРАФІМЧУК

Нарадзіўся ў вёсцы Осаўцы Драгічынскага раёна Брэсцкай вобласці. Скончыў Брэсцкі педінстытут. Працаваў настаўнікам, журналістам, займаецца выдавецкай дзейнасцю. Аўтар многіх паэтычных зборнікаў. Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў. Заснавальнік і галоўны рэдактар альманаха «Гоман літаратурны». З нядаўняе пары — галоўны рэдактар літаратурна-мастацкага і публіцыстычнага часопіса «Акно».

Ісціна

Ісціна — рэч відавочная!
Гэта гармонія, лад...
Светлая далеч — не змрочная, —
Яркi ўначы зарапад...

Ісціна — рэч відавочная,
Хоць, як душа, не відна...
Выкінь з душы ўсё пабочнае,
Што застаецца? — Яна!

Кара

Каюся, каюся, каюся,
Больш за грахі не хаваюся.
Вось я — на ўлонні грахоў!
Хіба які-небудзь Каін я,
Грэшны дзікун непрыкаяны?

Мне, як спатоля, — раскаянне
Словамі і без слоў...

Але ёсць душы дрымучыя.
Жарсці кішаць там жывучыя...
Вось дзе раздолле грахам!
Рознымі ходзім дарогамі,
Роўныя ўсе перад Богам мы:
Той, хто з рагамі, бязрогія...
Каляцца — кара нам!

Закон

Караюць каралёў...
Караюць каралі...
І гэтак — з пакалення
ў пакаленне...
Закон — намеснік Бога на Зямлі!
Закон — гэта і ёсць наша
сумленне!

Грэх

Трэба нам усё ўсім дараваць,
І тады з нябёсаў ласка сыйдзе.
Грэшных трэба толькі
шкадаваць —
Грэх вялікі грэшных ненавідзец.

Пытанне і адказ

— Дык чаму брыда пануе,
Чым мярзотней — тым даўжэй?..
— Што ад Бога — не шануем,
Што ад д'ябла — беражэм!

Яшчэ раз пра перамогу

Верш напісаны пасля прагляду
па БТ святочнага канцэрта,
прысвечанага Дню Перамогі,

на якім не прагучала ніводнай
беларускай песні.

Ці наша была Перемога?
Ці наша гримела вайна?
У іных аб ёй песняў многа.
А ў нас?.. Ды хіба што адна!..

А можа так спляжылі танкі
І ўсю здратавалі наўкот,
Што й мовы тваёй,
партызанка,
Не чуе ні Запад, ні Ўсход?

Ёсць песні пра лён і пра кросны,
Пра спадчыну і ручнікі...
Адно «Ой бярозы ды сосны!..»
І то не спяюць мужыкі...

А, зрэшты, чакайце хвіліну —
Яшчэ адна песня была!
Яна пра дзяўчыну Галіну,

Што ў лес к партызанам
пайшла...

Пра ружы на сціплай магіле
Даўно ўжо напеў не гучыць.
Забылі нашчадкі, забылі
Ўсё тое, што нельга забыць!

А можа заўгодна так Богу:
Па праву ўсім гонар, цана?..
Так, наша была Перемога!
Ды справу зрабіла... вайна.

***

Народ, няварты свай мовы,
Якія ж вартасці твае?
Ты толькі тым і адмыслывы,
Што сораму так неслае!

Дзяцюк амызглы, нецвярозы
Навокал сыпле мацюкі...
Хіба ён мае нейкі розум?
І кожны трэці мо такі!

Яму хіба вядома святасць,
Рахманасць, проста боскі страх?
Хіба не сам ён вінаваты?
А мкнецца — іных па зубах!..

І сыпле, сыпле мацюкамі,
Што ад чужынцаў пераняў...
Абраў ён сам жыць-выць
з ваўкамі,
А мова матчына — «херня»!

Вось так і «херыць», так і «херыць»
Пад мат чужы, пад «ё-маё»
Сваё сумленне, мову, веру
І здольнасць шанавыць сваё!

Няўрод

Ёсць на свеце розныя няўроды:
Ёсць што плёну не дае і кроў...
Смешна называць сябе народам,

Мову забываючы дзядоў.
Але дух бунтуе зноўку й зноўку...
Дзякуй Богу, што хоць ён такі!
А з крывёю перадазіроўка
Выйшла ў беларусаў... За грахі!

Вось і не ўрадзіла наша ніва!
І каторы раз — усё няўрод!
Хто з кароткай памяццю —
«шчаслівы».

Бо хто з даўняй —
спраў неўправарот!

***

Не верыш у наканаванне
І лічыш (маеш гонар свой):
Жыццё — павольнае скананне,
Калі нічога — за душой...

Я не магу без сэнсу, веры,
Не ўмею жыць, як набяжыць...
А ты — знявераны без меры,
Жыцця і смерці на мяжы...

Смерць успрымаеш як знікненне.
А я кажу да забыцця:
Жыццё — павольнае збавенне
Ад бессэнсоўнага быцця.

***

Меў не адну ў руках сініцу,
Быў жоравам і кум, і сват...
Ды сэрцу не дакука біцца,
У ім заўжды — сонм кілават...

Цяпер мой дух не ўсё хвалюе,
Душа трапечаца не ўся...
Маё ўяўленне не малюе
Таго, чаго не прагну я...

І болей цішы, меней тлуму,
Не кліча далеч, не заве...
Затое як утульна думам
У зацяжэлай галаве!

Адам ШОСТАК

Нарадзіўся ў г. Баранавічы 14 чэрвеня 1982 у сям'і мастакоў. Жыве ў Менску. У 1997 — 2001 гг. навучаўся ў Баранавіцкім музычным вучылішчы (спецыяльнасць «музыказнаўства»), пасля заканчэння якога ў 2001 г. паступіў у Беларускаю дзяржаўную акадэмію музыкі, спецыялізацыя «Музыказнаўства. Музычная беларусістыка». Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры. Навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі. Друкецца з 2004 г. Аўтар зборніка вершаў, паэм, апавяданняў «Спатканьне Не» (выдавецтва «БелСаЭС «Чарнобыль», 2006 г.). Адзін з заснавальнікаў суполкі мастацтва пэрформанса «Ян-тры-ён».

***

зьязджаў
са старой кватэры —
пакінуў
сухія кветкі
на лютэрку
нямым і ня мытым
даўно

зьязджаў
са старой кватэры —
апошні раз
азірнуўся на ганку
галасьлівым і гучным
калісьці
і...
ўгледзеў
маленькі
шклянны слоічак
у якім
як колькі год таму
стаялі кветкі
ад цябе

зьязджаў
са старой кватэры —
заўсёды
праблемы з ключамі
ты ж ведаеш
і...
валізы вытрымаць
вантажы*
ня могуць

пакінуў слоік
поўны сухіх кветак
у кватэры пустой
... і зьехаў

* Багажу (аўт.)

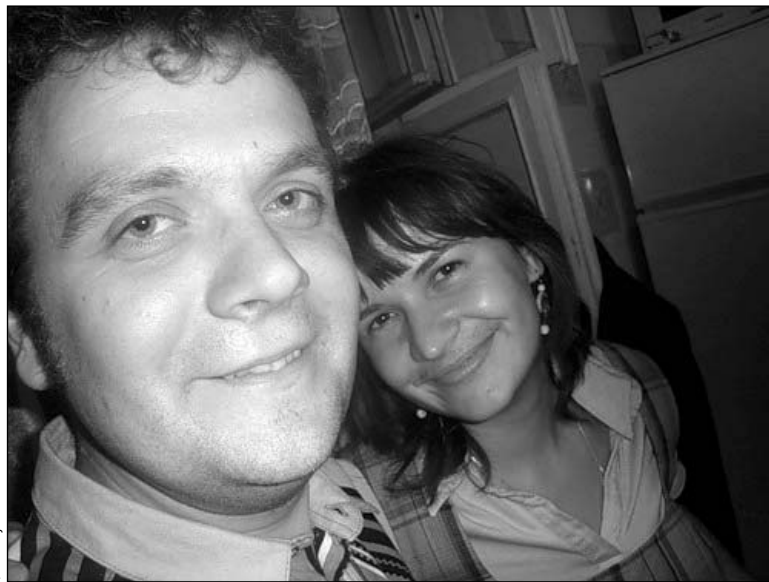
***

Вялікімі зрэнкамі
глядзіш у вялікае неба.

Чужымі памылкамі
спасьцігаеш недасканаласць

Доўгімі вейкамі,
позіткам немаўляці,
не так усё і блага,
як падаецца

сустрэчнаму ветру.

Ня збочваеш ніколі,
сябе прымяркоўваеш.

А асабістасць хаваецца
за іншымі прозьвішчамі.

Разам

разам
будзем ісьці
басанож
па жоўтым полі
дзьмухаўцоў

разам
першы глыток
гарбаты
мы адап'ем

разам
сплятаем вянок
і зіхаціць
высока
бы сонца
лустка
цэтрынкі
зранку
ў гарбаце

Усё адно ...

цыгарэтным дымам,
злёненымі вачыма
сарамліваю дзяўчынку
бяз спыну
задымляеш
мяне...

бо калі нават не паліць,
то усё адно можна пражыць

***

прачнуцца па звычцы
а невядомай гадзіне
і зразумець
што сёньня выходны
выключна для цябе
і табе няма куды
спляшцацца
ды й навошта
чэргі на прыпынках
прачнуцца па звычцы
вельмі-вельмі рана
і ўсвядоміць
што ты
магчыма
зараз

камусьці
патрэбны

Паганскі верш

з астрыжанах маіх валасоў
віоць гнёзды дзікія птушкі
мурашы будуць мурашнікі
а твая лагоднасць ЗЬДЗЕКУЕЦЦА

на адвечных шляхах-забабонах
гараць сінім польмем
астрыжанай кіпай
лісьця пажоўлага
цудадзейнага ПАДАРОЖЖА

што шляхамі вядзе незнаёмымі
сьцежкамі багны балотнае
астрыжанах галін ДРАПЕЖ-
НИКАЎ

зламаных гнёзд і мурашнікаў
калі па ўсім цэле ВЕЧНАСЬЦІ

праграміць незнарокам ПАЖАР

што паганцаў вядзе па ІНЭРЦЫІ

«Рэвалюцыйны Вэрлібр»

Крэмзала крэйдаі дзяцінства
сьляды на сьвежым асфальце —
ты лепшай была актывісткай
у малавядомай хабарні!..

Піла цёмным ранкам каву,
закрыўшы ічыльна фіранкі,
і разам з утопіяй-марай
праседжвала джынсы ў кавярнях!

Крэмаў крэйдаі дзяцінства
твой п'янэрскі гальштук —
ты была цуда-дзяўчынкай
з усмешкай на акуларах ...

Ты была першай ў калёне.
Ты была сонцам у... стайні.
Крэсьлілі крэсы дзяцінства
сьцюдзёны асфальт мімаволі...

15 (7)

ДЫСКУРС

▶ КНИГА

БЕЛАРУС У ЧУЖЫМ ТЫЛЕ

Па-беларуску выйшла кніга «Цень гобліна» нашага суайчынніка Валерыя Казакова, які жыве і працуе ў Расіі. Крыху раней у Мінску выдалі па-расійску яго кнігу «Прогнутые небеса», дзе паўтараюцца многія апавяданні, змешчаныя ў «Цені гобліна». Маючы магчымасць абедзьве кнігі параўнаць, мушу канстатаваць, што «беларускую» чытаць цікавей. Чаму? Хоць беларуская версія і поўная літаральных перакладаў са звычайнай аўтару расійскай (а «прыгожае расійскае пісьменства» аўтар, відно, любіць, цэніць і ўмее добра ўжыць), усё ж менавіта беларуская у многім найлепей спалучае творчую асобу аўтара і фактуру, пра якую ён піша.

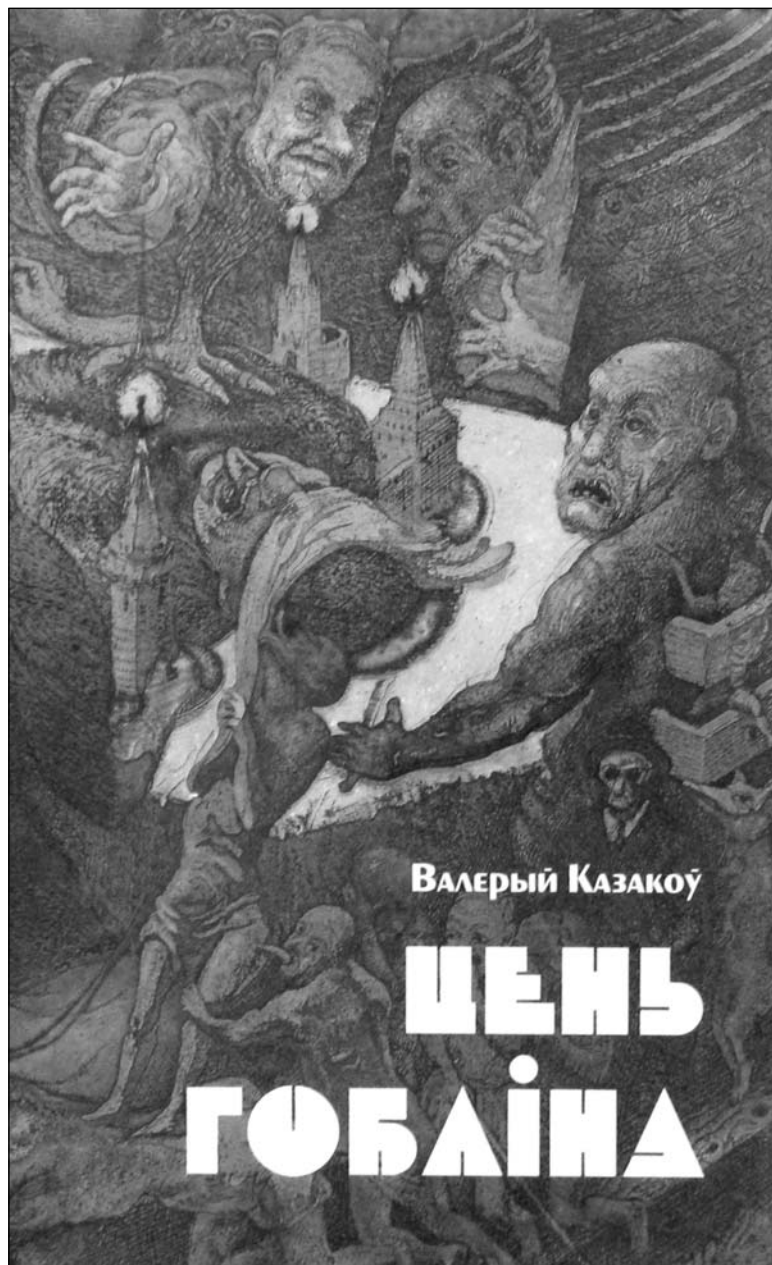
«Цень гобліна» — гэта мастацкае даследаванне ўлады. Кожная з'ява лепей праўдзівацца ў сваіх экстрэмальных кропках, таму аўтар і даследуе ўладу ў суседняй Расіі. Мусіць, якраз памяць пра татарскія норавы ў купе з бяскрайняй, не падуладнай простама чалавечаму розуму прасторай гэтай краіны — і замяшалі тую боўтанку, якую хіба рускія спажываць і ўмеюць, — «расійскую ўладу».

Аўтар прэпаруе ўсё гэта знурты — бо меў багаты досвед працы ў чыноўніцкім асяроддзі, расійскім уладным. Гэтым і цікавая кніга: па ёй адкрываеш для сябе беларуса ў малазнамай паспалітаму чытачу іпастасі. Гэтая іпастась такога здзіўленага тутэйшага чалавека, што апынуўся сярод людзей з зусім іншай душой і ўзяўся гэтую сваю здзіўленасць з фатаграфічнай дакладнасцю фіксаваць праз пасярэдніцтва таго, што бачыць і адчувае.

Норавы ў Туркменіі часоў Ніязова, пакручасты палітычны лёс генерала Лебедзя (у яго камандзе аўтар займаў важныя пасады), прызначэнне Пуціна і ўдзел у гэтым нейкага таёмнага фінансава-этнічнага закулісся — усё гэта дасць багаты спажытак на роздум

У кнізе няма выдзэмутых глыбакадумных параўнанняў і высноваў, затое даволі жывой, датыкальнай фактуры, якую аўтар мае смеласць прапусціць праз сябе ўсяго, каб самому сабе адказаць на пытанне: «Што ж такое для беларуса гэтая чужая ўлада?». Ды яшчэ ў яе ўласным логішчы.

І гэта, сапраўды, вымагае немалой смеласці: не проста

плысці з цяжэннем, прымаючы правілы чужой гульні, але і заставацца пры гэтым староннім назіральнікам, глыбока ў сабе хаваючы нешта толькі сваё роднае, што і надае моцы ў такім ненажэрным кубле здзіўляцца.

Па праўдзе-ж гэта цэлы невядомы нам архіпелаг: псіхалогія беларуса ў Расіі. Шмат лепш нам, на жаль, аказваюцца вядомымі сумежныя тэмы: псіхалогія рускага ў замежжы / у Беларусі, псіхалогія беларуса ў «рускай са знакам якасці» Беларусі. А вось

як суайчыннікі пачуваюцца за нашай усходняй мяжой — зусім замглена вета. Даюцца ў знакі хіба расповеды асабістых знаёмцаў пра свой побыт і працу «там» і «з імі».

Тым часам так сістэматызавана, бадай, распаведзена пра гэтае «там» не было, тут Валерыя Казакоў безумоўна першапраходца. Можа паля гэтага хто раскажа пра тыя тысячы

і тысячы суайчыннікаў, якіх і паўтысячагоддзі таму Масква ўжо масава высляляла-зганяла да сябе працаваць. Што яны там перш бачылі, на што звярталі ўвагу? Як успрымалі чужыя норавы і як прызвычайваліся? Што змянялася ў іх саміх і што яны змянялі ў тым новым сваім асяроддзі? Нарэшце, якую б была тая Масква без нашага людскога ўнёску?

На мяжы розных масіваў і праяўляюцца найвыразней адрозненні. Дык жа ці рознімся мы, беларусы, ад рускіх (бадай найважнейшае пытанне ў нашай самаідэнтыфікацыі цяпер) — вось пра што нам гаворыць погляд беларуса ў Расіі. І адказу на тое пытанне мы, дарэчы, з такім хваляваннем усе чакаем.

Зрэшты, кніга Валерыя Казакова «Цень гобліна» будзе цікавая і тым, хто цікавіцца сучаснай гісторыяй постсавецкай прасторы. Норавы ў Туркменіі часоў Ніязова, пакручасты палітычны лёс генерала Лебедзя (у яго камандзе аўтар займаў важныя пасады), прызначэнне Пуціна і ўдзел у гэтым нейкага таёмнага фінансава-этнічнага закулісся — усё гэта дасць багаты спажытак на роздум пра рэальныя механізмы «постсавецкага народаўладдзя».

Алесь Мікус

«ЦЕНЬ ГОБЛИНА» ПА КАЗАКОВУ

...У кнізе змешчаны аднайменны раман, адзінаццаць апавяданняў, запісы, якім аўтар даў трапную назву «Абібок».

Пісьменнік Валерый Казакоў

Узяўшы кнігу ў рукі, найперш азнаёміўся з асобаю Казакова: палкоўнік запаса, працаваў у Савеце бяспекі Расійскай Федэрацыі, Адміністрацыі прэзідэнта РФ. Гэта напачатку зацьміла тое, што ён кандыдат сацыялагічных навук, сябра Саюза журналістаў і сакратар Праўлення Саюза пісьменнікаў Расіі. Падалося, што давядзецца азнаёміцца яшчэ з адным опусам адстаўнага вайскоўца, са зместам кшталту: я ўдала натхняў воінаў на подзвігі.

Нейкую насцярогу выклікаў пачатак рамана з яго «ажыўляжам», калі галоўны герой, новаспечаны начальнік упраўлення Рады нацыянальнай стабільнасці, Малюта Скураш першы дзень працы распачынае з любоўнага флірта, які адразу пераходзіць у інтымную блізкасць. Крыху пазней чытач даведаецца, як службовае каханне раптоўна патухае, калі наступае крах кар'еры абранніка.

Прачытаўшы адзін-другі дзесяткі старонак, пачынаеш разумець, што твор высокага мастацкага ўзроўню, у якім яскрава асветляецца расійская сучаснасць. Аўтар удала адышоў ад жанру дакументалістыкі, з дасканалым веданнем яўных і патаемных інтрыг у калідорах вышэйшай маскоўскай улады, яе нораваў, яскрава апісаў апошні перыяд дзейнасці першага новага расійскага Цара (Барыса Ельцына).

В.Казакоў у рамана называе прозвішчы Масхадава і некаторых іншых палітычных дзеячоў сучаснасці. Прозвішчы галоўных герояў — рэальных асобаў — зменены, аднак напісаны яны так, што чытач у Плаўскім без сумневу пазнае генерала Лебедзя, у Перамоце Танінай — Матвіенку, а Міхаіл Амроцкі — Барыс Беразоўскі, якога адзін з ягоных праціўнікаў характарызуе як Гобліна. Палітычныя і каліяпалітычныя інтрыгі, што буйным кветнем паўсталі на тагачасным аліме расійскай ўлады, ствараюцца ім. Ён іх арганізатар і рэалізатар. Яскрава паказана ягоная роля ў пошуках наступніка на сучасны расійскі трон. З яго імператнай падачы падчас таёмнай нарады ў вузкім коле інтрыгантаў, дзе прысутнічае Наталія Мікалаеўна (прата тып дачкі Ельцына) робіцца стаўка на шэранькага КДБіста Мікалая Пужына...

Асноўная лінія рамана — хранікальнае апісанне падзей недалёкай расійскай гісторыі, але на высокамастацкім уз-

роўні. Падзеі не падаюцца ў інтэрпрэтацыі аўтара, і гэта вельмі ўдалы літаратурны прыём. Аднак яны ўдала дапаўняюцца апісаннем нораваў чыноўнікаў, што апынуліся за крамлёўскай сцяной, іх інтрыгамі ды закуліснай барацьбой. Праз вобраз Пашы Драка з Ясейску яскрава паказана цесная сувязь улады і бізнеса з крымінальным светам. У рамана ёсць месца шчыраму і прадажнаму каханню, апісаныя сцэны з лазняй-дзючакамі ды праўдзіва асветлены будні сямейнага жыцця. Геаграфія дзеянняў — не толькі белакаменная, лецішчы ля яе ваколіцаў: абшары былога Савецкага Саюза, што засталіся Расіяй і набылі самастойнасць — Каўказ, Сібір, Туркменія. У некалькіх эпізодах В.Казакоў падкрэслівае сваё беларускае паходжанне.

У рамана сустракаюцца даволі значныя па аб'ёму эпізоды апісання як прыроды, так і трактоўкі тых ці іншых падзей. І гэта не лішняе, а проста істотнае дапаўненне да папярэдняга фрагмента твора ці ўдала падрыхтоўка чытача да той сітуацыі, аб якой будзе распавядацца далей.

Мне падаецца, што ў асобе галоўнага героя рамана Малюты Скураша аўтар адлюстравіў эпізоды ўласнага жыцця. Паколькі падзеі рамана цесна завязаныя на канкрэтных падзеях, дык лагічным завяршэннем яго становіцца смерць Плаўскага (генерала Лебедзя). Яго сібірскую дзейнасць дасканала даследуе галоўны герой рамана Скураш-Казакоў у другой частцы твора, яскрава асветляючы жыццё ўскаіны сучаснай Расіі і паказваючы, якім яно ёсць.

Кнігу істотна дапаўняюць апавяданні і замалёўкі, якія — без сумневу — маюць філасофскі змест...

Лейтматыў кнігі такі: над абшарамі сучаснай Расіі плывуць цені мінулых і сучасных Гоблінаў.

Язэп Палубятка

▶ ПАЛІЦА

ВЯЛІЗНЫ СВЕТА «ДЭПРЭСІЎНАЙ БІБЛІЯТЭКАРКІ»

ПРА КНИГУ ЯРЫНЫ ДАШЫНАЙ «ГРАФІЦІ НА СЭРЦЫ»

Кожны лірычны твор — гэта паглыбленне чытача ва ўнутраны свет паэта і адначасова падарожжа ў эгацэнтрычны мікракосм лірычнага героя. Паэтычны зборнік — доўгачасовае пілігрымка ў гэты свет, якая стварае магчымасць падарожжа ў космас, на працягу якога можна дэталёва ўсе разгледзець, запомніць і раскаваць потым пра гэта іншым.

Свет, намалеваны Ярынай Дашынай, поўны цудаў, таямніц і нечаканасцяў. Тут «квітнеюць кветкі / за кратамі аранжарэі», тут «здаюцца страшыдламі голыя

ліпы», тут гравітацыя — значыць «падаць у вечнасць», а акно — «пераправа ў іншы свет», тут «за небакраем / ёсць брама раю», альтэрнатыва якому — Пекла, і мае яно толькі «чатыры колцы», а не класічныя дзевяць КОЛАЎ. Як добра жыць у такім свеце: і рай блізка, і пекла не вельмі страшнае, толькі адно дрэнна (ці наадварот): «млявы і раўнадушны тут Бог».

І жыць у гэтым казачным свеце «такая зусім незвычайная» і «зусім не стыльная» Лірычная Гераіня, «дзяўчынка-вакханка-дурнічка», якая з'яўляецца «яго душой, яго вярхоўным Духам». Ёй «патрэбны крыльы», і яны ўжо «нападоўсе», яе рукі «арабінава-гронавыя. Каго хочучь любяць, каго хочучь згубяць...». Бог стварыў яе свядомасць і «змалку... дамавік уплёў у валасы пужалкі». Ёй «уласціва быць

крыху дзіцём і нават болей...», яна бачыць свет такім, якім хоча, і смяецца з «сляпых забабонаў». Яна заручоная «з небама анёламі-духамі» і «заслужыла быць адзінай — сабой» (але скаладаецца «з дзвюх палавінак... зямной і нябеснай», «падзелена Хрыстом і Будай»). Гераіня і сапраўды лірычная, бо ідзе туды, «куды рыфма вядзе» і «хацела б памерці вершамі», але кожны дзень знаходзіць сябе «у спісах мёртвых / жывою». У яе часта з'яўляюцца суіцыдальна-экзистэнцыяльныя думкі, і пад іх уплывам яна робіць шпілёка «замах / на пульсацыю соннай артэрыі», і толькі вера ў Бога, страх трапіць да Яго ў нямласць не дазваляюць ёй зрабіць апошні рашучы крок:

...мне патрэбен Бог.

Гераіня — не статычная, а дынамічная істота, яна сталее

не толькі фізічна, але і духоўна, удасканалваецца як асоба, набывае новыя якасці, больш сталыя думкі.

Паэзія Ярыны Дашынай характарызуецца заглыбленасцю ў космас лірычнага героя, яго інтраспекцыяй, самааналізам (напэўна, гэта ўплыў Ярыны-псіхолага), што дазваляе вельмі дакладна намалюваць партрэт героя, апісаць яго ўнутраны свет і псіхалагічны стан, амаль паставіць дыягназ. Ужо ў назве кнігі «Графіцы на сэрцы» закладзена асноўная рыса лірычнай гераіні — дваістасць: графіцы — сучаснае, не зусім адухоўленае, ідэалістычнае, а больш утылітарнае мастацтва, сімвалізуе зямную «палавінку» асобы, а сэрца, шчырае і багатае на эмоцыі і пачуцці, — духоўную, «нябесную». У вершах бачыцца і сталенне гераіні як асобы, і развіццё аўтаркі як паэты: думкі перадаюцца больш прафесійна-паэтычна, пачуцці становяцца больш асэнсаванымі.

Эфект дынамічнасці дасягаецца дзякуючы таму, што асноўная частка вершаў у зборніку не аб'яднана ў тэматычныя раздзелы-нізкі, а падаецца ў храналагічнай паслядоўнасці адпаведна часу напісання. Дзякуючы гэтаму можна назіраць за працэсам станаўлення паэтычнага таленту аўтаркі, яе шляхам ад наіўнага лірызму да больш сталага і грунтоўнага ўспрымання свету — праз яго адлюстраванне ў думках, пачуццях, паэтычных радках...

«У паэтаў ёсць свае жанчыны, У паэтаў ёсць свае паэты...»

а ў Ярыны Дашынай ёсць і свой свет, свой «запаведнік душы», дваісты, таемны, непрадказальны, лірычна-паэтычны. І кожным вершам яна быццам нашэптывае чытачу: «Калі ласка, заходзь... будзь як дома, але не размаўляй вельмі гучна, не парушай звыклага ходу ціхаха і адзінокага жыцця Лірычнай Гераіні».

Марына Вяселуха

ВЫСОКАЕ НЕБА ДЗЯЦІНСТВА

Водгук на кнігу Лявона Валасюка «Сцежкі да сядзібы», (Брэст, ААТ «Брэсцкая друкарня», 2008 г., 116 с.)

...Лявон Валасюк узнаўляе найбольш яркія малюнк дзяцінства вясковага хлопчыка, які толькі-толькі пачынае ўсведамляць сваю прысутнасць у свеце. Навакольны свет не варожы для дзіцяці. Ён сагрэты бацькоўскай любоўю, клопатамі родных, аднавяскоўцаў-суседзяў. Гэта надзвычай важна, бо толькі чалавек, які спазнаў у раннім дзяцінстве такую непадробную любоў, здольны вяртаць яе людзям на працягу ўсяго жыцця. У чалавека творчага гэтая любоў увабляецца ў кнігах, у запамінальных узорах музычнага і выяўленчага мастацтва.

«Цяпло» — слова, якое найчасцей сустракаецца ў гэтай з густам аформленай кнізе, — ужываецца ў прамым сэнсе, чытаецца між радкоў: сцены хаты дбайна абкладзены хваёвай шыпкай; дым над комінам «густы і цёплы, як летнім ранкам туман над балотам»; весела страляюць вугельчыкамі дровы ў печы, прыгожа скача полымя, а побач стаяць цёплыя валёнкі. Так што не страшны ніякі мароз і заўсёды з зімовых вандровак можна вярнуцца ў цёплую хату, дзе цябе чакаюць.

Уважлівы чытач заўважыў, што колеры агню надзейна замацаваліся і ў мастакоўскай палітры, і ў вершаваных радках Лявона Валасюка...

Пяцігадовае хлапчанё ступае басаною па цёплым пяску бацькоўскай зямлі — і сапраўдны адкрыццё спадарожнічаюць яму на кожным кроку: «то матылёк на ўскрайку поля, то конік праляціць побач, а то і працавітая

пчолка ўзнімецца з кветкі». Усё цікавіць, усё хвалюе свежасцю і вясёлкавасцю фарбаў.

Найбольш дакладна пададзены ў кнізе пейзажныя апісанні. Валасюк-мастак чуйна ўспрымае жыццё колераў і ўмее перадаць яго словам. Запамінальныя малюнк створаюць у абразках «Палотны пльвучы, як ветразі», «Касі каса», «Зноў прысніцца чорны конік», «Навальніца»... З апошняга ажно працываць захацелася: «Голле лупцавала па сценах нашага драўлянага дома, нібы дрэвы прасліліся да нас на кухню. Здавалася, што моцны дом вось-вось раструсыцца ад грому на кавалкі, як арэх пад малатком». А ў гэты час маці «збірала спалоханых гусей у цёмным полі за вёскай, нібы ў пекле... быццам сваіх дзяцей». Такое не забываецца і праз паўвеку.

Не глядзячы на тое, што пісьменнік вяртаецца ў дзяцінства з вышыні пражытага і перажытага, у чытача не ўзнікае

ўражанне, што яго герой малалетні «дзядок» (гэтым часта грашаць неспрактыкаваныя празаікі). Ён жыве, радуецца і засмучаецца па-дзіцячы. У гэтым плане характэрны абразок «Патэфон»: хлопчык хаваецца пад коўдру ад страшнай «Арыі цара», не выносячы жудасны, як тады здавалася, голас з чорнай пласцінкі, і ўрэшце разбівае яе, раскідвае аскепкі па балоце. Надзвычай дакладна перададзена дзіцячае ўражанне ад удзелу ў Першамайскім свяце ў Берасці: «Ох, людзей, людзей! І музыка, сцягі... І два дзядзькі пабіліся!»

Былі ў жыцці дзіцяці і сумныя хвіліны, «як горкія ягады, — маленькія, але непрыйемныя». Хлопчык перажывае, што не можа дапамагчы маці пілаваць дровы. Ён не разумее, чаму плача сябрава маці, палячы ў печы:

ці таму, што дрэнна разгараюцца сырыя дровы, ці дым трапіў у вочы. Малому балюча, калі ўзмакрэлы брыгадзір проста так, па звычцы, ганіць яго маці, выганяючы на працу...

Цікава паказаны ў кнізе побыт палескай вёскі пачатку шасцідзсятых гадоў, яе гуманістычная мараль, якая стала для многіх вяскоўцаў тым «азнавым шчытом», які надзейна засланяе ад жыццёвага бруду ўсё жыццё. Упоўнены, што чытач абавязкова затрымае сваю ўвагу на абразках «Буслы», «Школа», «Лыжка срэбраная, лыжка алавая», «Пан Віталь» і іншых.

Трохі пра недахопы, якія не псууюць, аднак, добрага ўражання ад кнігі: месцамі сустракаюцца неабавязковыя падрабязнасці і паўторы, іншым разам бракуе падтэксту, адчуваецца

некаторы перабор ва ўжыванні асабовых займеннікаў...

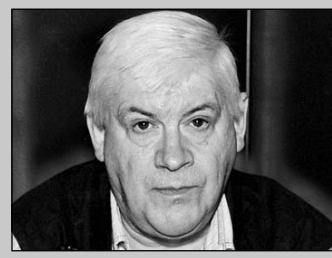
Мова абразкоў вывераная, літаратурная; стылістычныя і граматычныя недакладнасці — адзінаквыя. Запамінаюцца ўдала падобраныя метафары, метафарычныя азначэнні. «Трывожны па-жаночаму галасы гусей...» Ці яшчэ: «Снег прысядаў да зямлі»...

«Непрыкметна мы выйшлі з дзяцінства, як з цягніка, у розныя бакі ад вагона. І кожны з нас вынес нешта светлае з той пары, нешта такое, што цяпер з намі, што сагравае нас на гэтай прыгожай матчынай зямлі». Няхай жа святло дзяцінства заўсёды спадарожнічае на сцежках жыцця і самому пісьменніку, і героям яго першай празаічнай кнігі, і ўсім добрым людзям на нашай прыгожай зямлі.

Мікола Сянкевіч

▶ ЮБІЛЕЙ

Аўтары і выдаўцы «Літаратурнай Беларусі» шчыра віншуюць Уладзімера АРЛОВА з сонечным юбілеем (вядомаму пісьменніку 25 жніўня споўнілася 55 гадоў) ды жадаюць яму новых сустрэч — з вобразамі, кнігамі, чытачамі!

▶ АКЦЫЯ

«БУДЗЬМА РАЗАМ!»

Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў» праводзіць акцыю «Будзьма разам!» і запрашае да супрацы ўсе зацікаўленыя культурніцкія арганізацыі, аб'яднанні, установы, гурткі. Мэта акцыі — выяўленне ў рэгіёнах краіны маладых талентаў, творчая, інтэлектуальная, маральная ды арганізацыйная дапамога ім.

Мы заклікаем адгукнуцца кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў універсітэтаў, гімназій і школ усіх рэгіёнаў Беларусі, а таксама маладых пачаткоўцаў. Дасылайце свае каардынаты, творы, прапановы, пытанні і просьбы на адрас: 220012, Мінск, завулак Інструментальны, д.6, пак. 214.

Пасля агульнареспубліканскага маніторынгу вас чакаюць майстар-класы вядомых беларускіх пісьменнікаў, прафесійныя дыспуты, падтрымка, сяброўскія экскурсіі і вандроўкі, публікацыі ў друку.

Будзьма разам!

Сакратарыят Саюза беларускіх пісьменнікаў